

*Redeneren vanuit de
onderbuik of het verstand:
wat is de aard van het
beestje?*

Thomas Klijnstra

2 juni 2023

'Scholen in de Verenigde Staten worden gefinancierd op basis van de postcode. Hoe hoger de huizenprijzen hoe hoger de subsidie voor de scholen'

(uit: Amerikanen lopen niet, Arjan van Veelen)

Wat gaat er door je hoofd? Welke denkstappen zet je?

Maatschappelijke vraagstukken

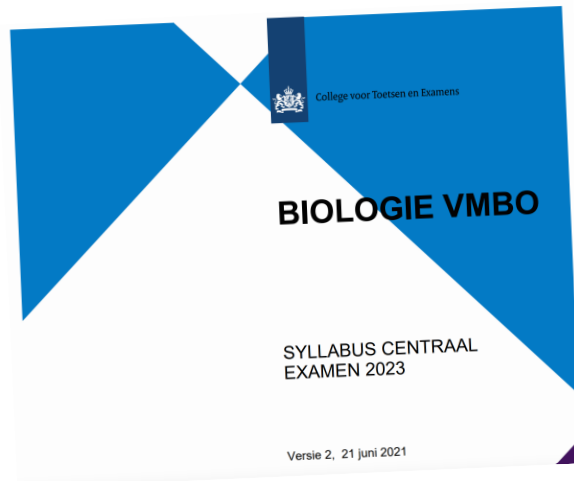

Hoe ongelijk is Nederland?

Een verkenning van de ontwikkeling van economische ongelijkheid

Monique Kremer, Mark Bovens, Erik Scholten, Robert Went (red.)

3	SPECIFICATIE VAN DE GLOBALE EINDTERMEN VOOR HET CE	7
	BI/K/3 LEERVAARDIGHEDEN IN HET VAK BIOLOGIE	7
	BI/K/4 CELLEN STAAN AAN DE BASIS	9
	BI/K/6 PLANTEN EN DIEREN EN HUN SAMENHANG: DE EIGEN OMGEVING VERKEND	11
	BI/K/9 HET LICHAAM IN STAND HOUDEN: VOEDING EN GENOTMIDDELEN, ENERGIE, TRANSPORT EN UITSCHEIDING	15
	BI/K/11 REAGEREN OP PRIKKELS	20
	BI/K/12 VAN GENERATIE OP GENERATIE	24
	BI/K/13 ERFELIJKHEID EN EVOLUTIE	26
	BI/V/1 BESCHERMING EN ANTISTOFFEN	27
	BI/V/2 GEDRAG BIJ MENS EN DIER	28
	BI/V/4 VAARDIGHEDEN IN SAMENHANG	28

Transgender personen

Mensen worden een transgender persoon genoemd als ze mannelijke geslachtsorganen hebben maar zich vrouw voelen, of als ze vrouwelijke geslachtsorganen hebben maar zich man voelen.

Transgender personen die als man geboren zijn, kunnen zich met vrouwelijke geslachtshormonen laten behandelen. Daardoor krijgen ze geleidelijk aan vrouwelijke geslachtskenmerken. Met medicijnen remmen ze de productie van mannelijke geslachtshormonen af. Hieronder zie je welke effecten de behandeling heeft en na hoeveel tijd het maximale effect bereikt is.

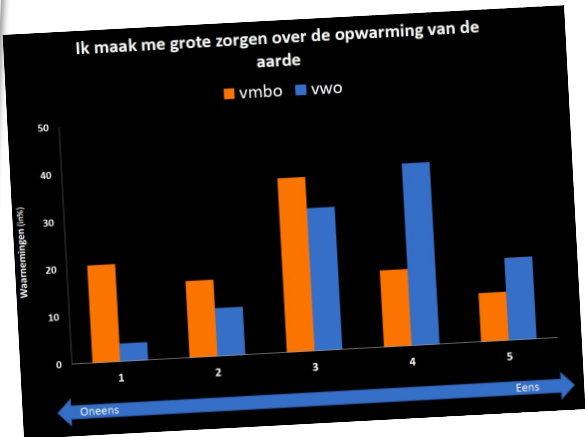
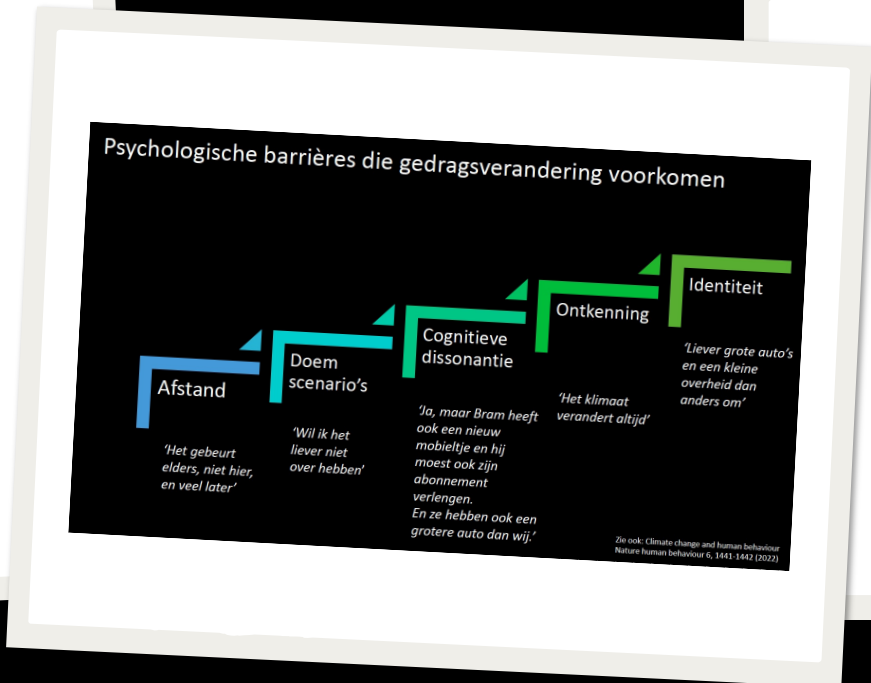
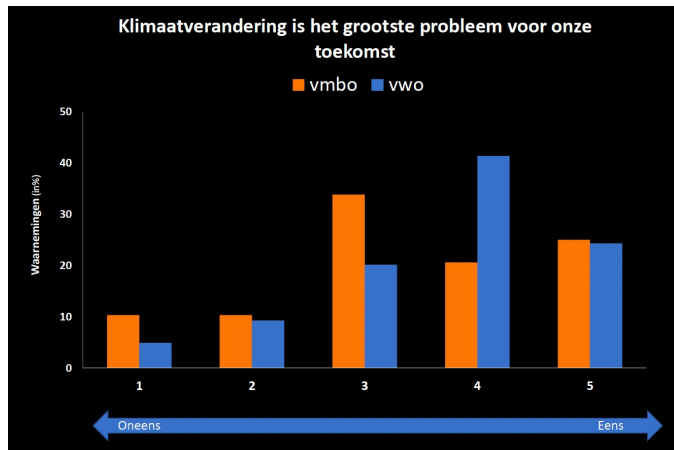
	maximaal effect bereikt na
De spiermassa neemt af.	1 tot 2 jaar
De borsten groeien.	2 tot 3 jaar
De heupen worden breder.	2 tot 3 jaar
De aanmaak van zaadcellen wordt minder.	meer dan 3 jaar

De kip als draagmoeder

Onderzoekers van het Roslin-instituut in Edinburgh zijn erin geslaagd haantjes zo te modificeren dat zij dochters krijgen die onvruchtbaar zijn. Deze hennen kunnen daardoor als 'draagmoeder' fungeren voor zeldzame kippenrassen zoals Rumpless Game (afbeelding 1).

afbeelding 1

Biologie

Gee van Duijn, Lutz Lohse

Welke redeneerfout herken je?

12:11 5G

krijg je niet.

Oh en anders dan wat beleidsnotities op de achterbank, hebben ze niets gevonden 😊.

21:19 · 24-03-2022 van Rotterdam, Nederland · Twitter for iPhone

15 Retweets 155 geciteerde Tweets

234 vind-ik-leuks

Jordi de Winkel @WinkelJordi · 14 u
Als antwoord op @vincentkar en @POL_Rotterdam

Mijn oma rookte heel haar leven en heeft geen longkanker gekregen. Een beter bewijs dat roken veilig is, krijg je niet.

Tweet je antwoord

Home Search 10 Messages

12:11 5G

← Tweet

Vincent Karremans @vincentkar

Zojuist in de Waalhaven met dienstauto eruit gepikt voor preventief fouilleer actie.

Een beter bewijs dat @POL_Rotterdam aselekt en neutraal opereert en zo de stad veilig houdt, krijg je niet.

Oh en anders dan wat beleidsnotities op de achterbank, hebben ze niets gevonden 😊.

Tweet je antwoord

Home Search 10 Messages

**Redeneren is
een complexe
vaardigheid**

- Overduidelijke fouten
- Beïnvloed door eigen opvattingen en persoonlijke betrokkenheid
- Gebaseerd op onderbuikgevoelens of misvattingen
- Overschatten hun eigen kennis en vaardigheden
- Confirmation bias
- Mono-causaal
- Conceptdropping
- Te wetmatig en te weinig voorbehoud

(Dawson & Venville, 2009; Fernbach et al., 2013; Kahneman et al. 1982; Klijnstra et al., 2022; Kuhn, 2007; Lee et al., 2021; Mercier & Sperber, 2011; Nickerson, 1998; Stoel et al., 2015)

A hand holding a silver and black compass over a road in a desert landscape. The compass is held in the foreground, with the needle pointing towards the top of the frame. The background shows a road leading into a desert with sand dunes and a body of water in the distance. The text "Tijd voor een testje!" is overlaid on the image in a yellow box.

Tijd voor een testje!

Testje

1. Hoeveel meisjes in de lage-inkomenslanden maken de basisschool af?

- A) 20 procent
- B) 40 procent
- C) 60 procent

2. De afgelopen 20 jaar is het deel van de wereldbevolking dat in extreme armoede leeft...

- A) Bijna verdubbeld
- B) Ongeveer gelijk gebleven
- C) Bijna gehalveerd

3. Wat is nu de gemiddelde levensverwachting in de wereld?

- A) 53 jaar
- B) 63 jaar
- C) 73 jaar

4. Hoeveel eenjarige kinderen in de wereld zijn nu ingeënt tegen een ziekte?

- A) 20 procent
- B) 50 procent
- C) 80 procent

5. Wereldwijd hebben dertigjarige mannen gemiddeld 10 jaar op school gezeten. Hoeveel jaar hebben vrouwen van die leeftijd gemiddeld op school gezeten?

- A) 9 jaar
- B) 6 jaar
- C) 3 jaar

6. Hoeveel mensen op de wereld hebben enige toegang tot elektriciteit?

- A) 20 procent
- B) 50 procent
- C) 80 procent

7. Inschattingsvraag: Hoeveel mensen zijn er in Nederland (met in totaal ruim 17 miljoen inwoners) in 2022 slachtoffer geworden van moord en doodslag?

Instincten, Hans Rosling

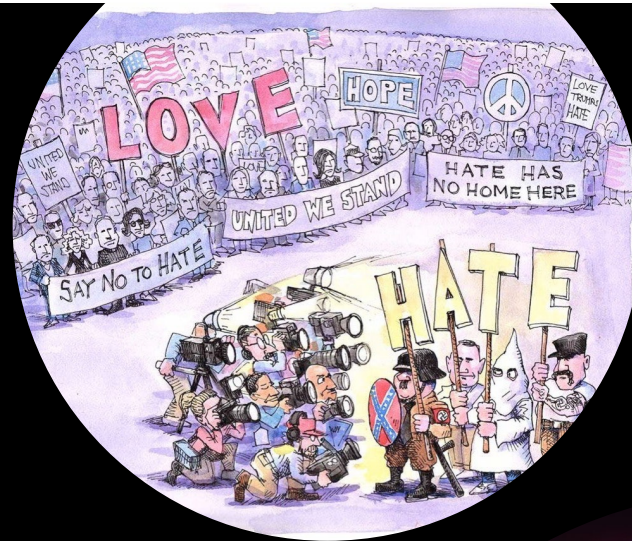
- Kloofinstinct
- Negativiteitsinstinct
- Angstinstinct
- Rechte-lijninstinct
- Generalisatieinstinct
- Grootte-instinct
- Eenperspectiefinstinct
- Zondebokinstinct
- Urgentie-instinct

Medialogica

- Wat maakt nieuws nieuws?
- Nieuwswaarden
- Framing

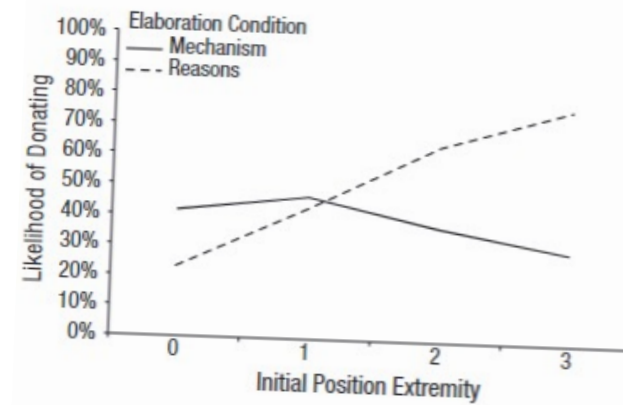
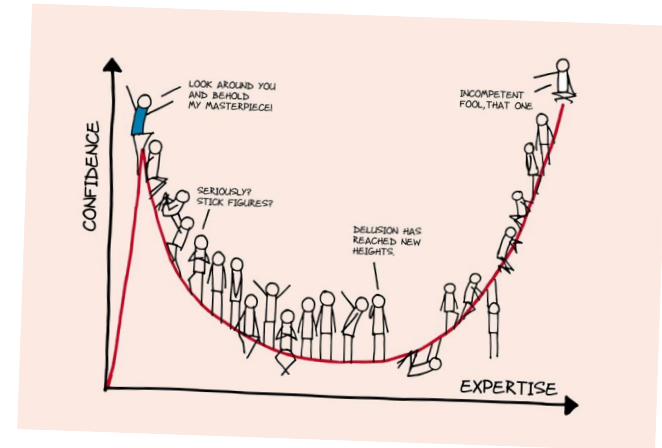
Nieuws gaat vooral over uitzonderlijke, sensationele, negatieve en hedendaagse gebeurtenissen (Rob Wijnberg, 2018).

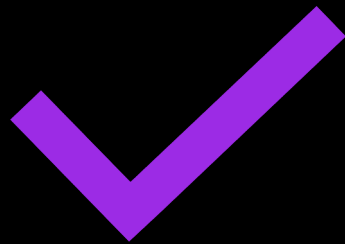

Criminaliteit en de onderbuik

Complexe vraagstukken

Redeneerfouten

Op welke redeneerfout
betrap je jezelf wel eens?

En leerlingen?

Beschrijving

De leerlingen schrijven als oud-politicus van een politieke partij een schriftelijk betoog over een maatschappelijk onderwerp, waarbij ze aandacht besteden aan oorzaken en gevolgen en het standpunt van de partij. Ze krijgen als voorbeeld het pleidooi dat Jan Terlouw in 2016 hield voor meer vertrouwen in de politiek en meer vertrouwen in de samenleving. De leerlingen moeten hun probleemanalyse koppelen aan de theorie van Maatschappijwetenschappen en tenminste één kwaliteitsbron gebruiken voor hun betoog.

Het touwtje uit de brievenbus

Jan Terlouw ontroert met pleidooi voor 'touwtje uit brievenbus'

VIDEO Schrijver en voormalig D66-politicus Jan Terlouw (85) heeft gisteren met zijn zogenoemde 'Jan talk' in De Wereld Draait Door indruk gemaakt op vele kijkers. Terlouw kreeg in de talkshow zendtijd om als 'grand old man' zijn zorgen te uiten over het gebrek aan vertrouwen in de samenleving.

Voorbeeldredenering leerling

“Vroeger was vertrouwen in elkaar heel normaal, maar nu zoeken we zekerheid door middel van kassabonnetjes, en talloze papieren die bewijzen dat jij jezelf bent, dat je iets daadwerkelijk hebt betaald en dat je je afspraken nakomt, want we willen niet meer zomaar geloven dat iemand zich netjes houdt aan de regels. Dit is een problematisch gevolg van de groeiende individualisering, terwijl het juist zo belangrijk is dat we kunnen rekenen op elkaar zodat we samen het grotere doel bereiken. Aangezien we door de globalisering afhankelijker zijn geworden van elkaar wereldwijd, is het des te belangrijker dat we elkaar vertrouwen. We kunnen een duurzame wereld aan onze kinderen doorgeven, maar daar moeten we nu mee beginnen.”

(leerling maatschappijwetenschappen)

Burgers zijn lang niet zo wantrouwend als Jan Terlouw suggereert

Floor Rusman 1 december 2016 Leestijd 2 minuten

Eén touwtje leidt al snel tot meerdere diagnoses. Voor Jan Terlouw is het verdwenen touwtje in de brievenbus een symbool van afnemend vertrouwen. Maar Paul Dekker, onderzoeker bij het Sociaal en Cultureel Planbureau, heeft een andere interpretatie. „Zoals oud-SCP-directeur Paul Schnabel altijd zei: een open deur was vroeger een kleine kunst. In die huizen was niks te halen en moeder stond altijd in de keuken.”

Dekker doet al jaren onderzoek naar de stemming in het land voor de ‘kwartaalmonitor Burgerperspectieven’. Van een afnemend vertrouwen van burgers in elkaar, ‘sociaal vertrouwen’ genoemd, merkt hij niks. „We meten dat sinds de jaren zeventig en zien sindsdien geen daling.” Sterker nog, er bestaan nu nieuwe vormen van vertrouwen, zegt Dekker. „Dat touwtje ging om mensen uit de eigen buurt. Maar die hadden het internet waarschijnlijk niet vertrouwd, terwijl wij nu contact hebben en transacties aangaan met mensen die we helemaal niet kennen. Het vertrouwen in andere mensen is misschien dunner geworden, maar ook globaler.”

Polarisering

Ook Beate Volker, hoogleraar sociologie aan de UvA, ziet geen afname van het sociale vertrouwen. „Uit mijn eigen onderzoek blijkt dat het vertrouwen van mensen in vrienden, familie en buren de afgelopen twintig jaar niet is afgenomen.” Ze maakt zich wel zorgen om de polarisering in westerse samenlevingen, zichtbaar in de opkomst van populistische partijen. „Die zorgt ervoor dat het vertrouwen in andersdenkenden wél daalt.”

Naïeve redeneerwijzen

OVERZICHT NAÏEVE REDENEERWIJZEN LEERLINGEN

1.	Leerlingen geven een oppervlakkige beschrijving van het probleem, ze redeneren vanuit één concept (variabele), invalshoek of oorzaak
2.	Leerlingen redeneren op een alledaags niveau met concepten: ze doen aan conceptdropping
3.	Leerlingen redeneren vooral in tegenstellingen of uitersten en generaliseren te snel
4.	Leerlingen verwarren de oorzaken van een probleem met indicatoren
5.	Leerlingen verwarren gelijktijdigheid met oorzakelijkheid, oftewel zij verwarren correlatie met causaliteit
6.	Leerlingen overschatten de rol van handelende actoren in een causale analyse
7.	Leerlingen hebben geen oog voor mogelijke interveniërende variabelen bij het leggen van causale verbanden
8.	Leerlingen formuleren causale relaties in termen van wetmatigheden in plaats van waarschijnlijkheden

9.	Leerlingen hebben geen oog voor onbedoelde gevolgen van mogelijke oplossingen
10.	Leerlingen formuleren wel een oplossing, maar kunnen niet uitleggen waarom het werkt, ofwel wat het onderliggende mechanisme (de theorie of het model) is
11.	Leerlingen hebben geen oog voor bewijs dat conflicteert met hun eigen conclusie. Zij hebben alleen oog voor bevestiging van hun idee (confirmation bias)
12.	Leerlingen redeneren met anekdotisch bewijs in plaats van met sociaalwetenschappelijk bewijs
13.	Leerlingen gebruiken de bewering als bewijslast (cirkelredentatie)
14.	Leerlingen hebben geen oog voor verschillende perspectieven om naar het probleem te kijken
15.	Leerlingen (h)erkennen niet hun eigen betrokkenheid of referentiekader bij het beschrijven en verklaren van sociale problemen, of het voorstellen van oplossingen
16.	Leerlingen slaan onderzoekstappen over; ze springen bijvoorbeeld van de onderzoeksvraag naar (de uitwerking van) een onderzoeksinstrument, zonder te bedenken hoe een variabele gemeten kan worden en welke indicatoren daarbij te onderscheiden zijn
17.	Leerlingen denken dat als hun hypothese niet bevestigd wordt, hun onderzoek fout is

CONCEPTUALISERING SOCIAALWETENSCHAPPELIJK REDENEREN

© Thomas Klijnstra, Gerard Ruijs,
Gerhard Stoel, Carla van Boxtel

Conceptualisatie
socialwetenschappelijk
redeneren

Rubric 2 Verklaren van een maatschappelijk probleem

REDENEER- ACTIVITEIT	SUBCATEGORIE	NIVEAU 1 (BEGINNEND) DE LEERLING...	NIVEAU 2 (IN ONTWIKKELING) DE LEERLING...	NIVEAU 3 (SOCIAALWETENSCHAPPELIJK) DE LEERLING...
Causale analyse	Onderscheiden van oorzaken	Benoemt geen of slechts één oorzaak voor het probleem	Benoemt meerdere oorzaken voor het probleem	Benoemt meerdere oorzaken voor het probleem en onderscheidt daarbij verschillende soorten oorzaken, zoals: <ul style="list-style-type: none"> ■ sociaaleconomische, sociaal-culturele, politiek-juridische (invalshoeken). En/of: ■ micro, meso, macro (schaalniveaus). En/of: ■ verschillende politiek-normatieve visies. En/of: ■ incidentele en structurele oorzaken, omgevingsfactoren
	Verbinden van oorzaken en gevolgen	Haalt oorzaak en gevolg door elkaar of beschrijft niet hoe de oorzaken bijdragen aan het probleem	Beschrijft verbanden tussen oorzaken en gevolgen deels op genuanceerde wijze: <ul style="list-style-type: none"> ■ beschrijft verbanden overwegend als wetmatigheden ■ heeft deels aandacht voor zaken als de richting/sterkte van het verband, mogelijke interveniërende oorzaken, het onderscheid tussen oorzakelijke verbanden en correlaties, of zichzelf versterkende processen 	Beschrijft verbanden tussen oorzaken en gevolgen op genuanceerde wijze: <ul style="list-style-type: none"> ■ beschrijft verbanden overwegend als waarschijnlijkheden ■ heeft oog voor het feit dat maatschappelijke ontwikkelingen (trends) contextgebonden en veranderlijk zijn ■ heeft aandacht voor zaken als de richting/sterkte van het verband, mogelijke interveniërende oorzaken, het onderscheid tussen oorzakelijke verbanden en correlaties, of zichzelf versterkende processen
	Onderscheiden van actoren	Benoemt bij het verklaren niet welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen	Benoemt bij het verklaren welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen	Benoemt bij het verklaren welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen, en benoemt de overeenkomsten en verschillen

Rubrics

Toepassen rubrics

- Bekijk de redeneringen van leerlingen
- Probeer ze te kwalificeren adhv de rubric

Rubric 2 Verklaren van een maatschappelijk probleem

REDENER- ACTIVITEIT	SUBCATEGORIE	NIVEAU 1 (BEGINNEND) DE LEERLING...	NIVEAU 2 (IN ONTWIKKELING) DE LEERLING...	NIVEAU 3 (SOCIAALWETENSCHAPPELIJK) DE LEERLING...
Causale analyse	Onderscheiden van oorzaken	Benoemt geen of slechts één oorzaak voor het probleem	Benoemt meerdere oorzaken voor het probleem	Benoemt meerdere oorzaken voor het probleem en onderscheidt daarbij verschillende soorten oorzaken, zoals: <ul style="list-style-type: none"> ■ sociaaleconomische, sociaal-culturele, politiek-juridische (invalshoeken). En/of: ■ micro, meso, macro (schaalniveaus). En/of: ■ verschillende politiek-normatieve visies. En/of: ■ incidentele en structurele oorzaken, omgevingsfactoren
	Verbinden van oorzaken en gevolgen	Haalt oorzaak en gevolg door elkaar of beschrijft niet hoe de oorzaken bijdragen aan het probleem	Beschrijft verbanden tussen oorzaken en gevolgen deels op genuanceerde wijze: <ul style="list-style-type: none"> ■ beschrijft verbanden overwegend als wetmatigheden ■ heeft deels aandacht voor zaken als de richting/sterkte van het verband, mogelijke interveniërende oorzaken, het onderscheid tussen oorzakelijke verbanden en correlaties, of zichzelf versterkende processen 	Beschrijft verbanden tussen oorzaken en gevolgen op genuanceerde wijze: <ul style="list-style-type: none"> ■ beschrijft verbanden overwegend als waarschijnlijkheden ■ heeft oog voor het feit dat maatschappelijke ontwikkelingen (trends) contextgebonden en veranderlijk zijn ■ heeft aandacht voor zaken als de richting/sterkte van het verband, mogelijke interveniërende oorzaken, het onderscheid tussen oorzakelijke verbanden en correlaties, of zichzelf versterkende processen
	Onderscheiden van actoren	Benoemt bij het verklaren niet welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen	Benoemt bij het verklaren welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen	Benoemt bij het verklaren welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen, en benoemt de overeenkomsten en verschillen

Redenering leerling

Rubric 2 Verklaar van een maatschappelijk probleem

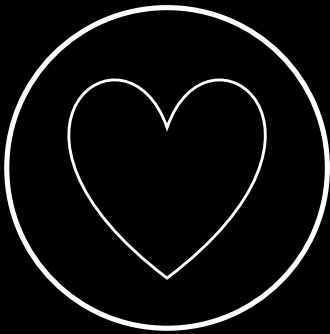
REDENEER- ACTIVITEIT	SUBCATEGORIE	NIVEAU 1 (BEGINNEND) DE LEERLING...	NIVEAU 2 (IN ONTWIKKELING) DE LEERLING...	NIVEAU 3 (SOCIAALWETENSCHAPPELIJK) DE LEERLING...
Causale analyse	Onderscheiden van oorzaken	Benoemt geen of slechts één oorzaak voor het probleem	Benoemt meerdere oorzaken voor het probleem	Benoemt meerdere oorzaken voor het probleem en onderscheidt daarbij verschillende soorten oorzaken, zoals: <ul style="list-style-type: none"> ■ sociaaleconomische, sociaal-culturele, politiek-juridische (invalshoeken). En/of: ■ micro, meso, macro (schaalniveaus). En/of: ■ verschillende politiek-normatieve visies. En/of: ■ incidentele en structurele oorzaken, omgevingsfactoren
	Verbinden van oorzaken en gevolgen	Haalt oorzaak en gevolg door elkaar of beschrijft niet hoe de oorzaken bijdragen aan het probleem	Beschrijft verbanden tussen oorzaken en gevolgen deels op genuanceerde wijze: <ul style="list-style-type: none"> ■ beschrijft verbanden overwegend als wetmatigheden ■ heeft deels aandacht voor zaken als de richting/sterkte van het verband, mogelijke interveniërende oorzaken, het onderscheid tussen oorzakelijke verbanden en correlaties, of zichzelf versterkende processen 	Beschrijft verbanden tussen oorzaken en gevolgen op genuanceerde wijze: <ul style="list-style-type: none"> ■ beschrijft verbanden overwegend als waarschijnlijkheden ■ heeft oog voor het feit dat maatschappelijke ontwikkelingen (trends) contextgebonden en veranderlijk zijn ■ heeft aandacht voor zaken als de richting/sterkte van het verband, mogelijke interveniërende oorzaken, het onderscheid tussen oorzakelijke verbanden en correlaties, of zichzelf versterkende processen
	Onderscheiden van actoren	Benoemt bij het verklaren niet welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen	Benoemt bij het verklaren welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen	Benoemt bij het verklaren welke waarden, normen en/of belangen van (verschillende) actoren een rol spelen, en benoemt de overeenkomsten en verschillen

“In Nederland hebben we de laatste tijd te maken met het probleem dat de mensen in ons land zich niet meer verbonden voelen. Dat komt omdat mensen zich individualistischer gedragen. Dat gaat ten koste van de sociale cohesie in ons land. Om de sociale cohesie te bevorderen, hebben we een aantal oplossingen bedacht”.

Redenering leerling

“In Nederland is er zoals in ieder land sprake van criminaliteit. De manier waarop de bestraffing van dit probleem plaatsvindt, werkt echter nog niet optimaal. Vanuit het rationele actor paradigma gezien kan de oorzaak van dit probleem liggen in het idee dat criminelen meer gelegenheid hebben om misdaden te plegen dan niet – criminelen. Het gevolg van de niet - optimale bestraffing van criminelen is, zoals in de inleiding ook al even genoemd werd, dat mensen zich onveilig voelen. Dat is bijvoorbeeld slecht voor de welvaart van het land, in dit geval dus van Nederland. Voor dit probleem kan de oplossing zijn: criminelen strenger straffen. Door hogere straffen op te leggen op criminelen, zullen mensen sneller het idee krijgen dat er minder sprake is van criminaliteit. Deze oplossing heeft echter ook een nadelig gevolg. Verdachten die onschuldig zijn, zullen ook zo'n hoge straf krijgen. Maar, aan de andere kant, de echte criminelen blijven wel langer achter slot en grendel.”

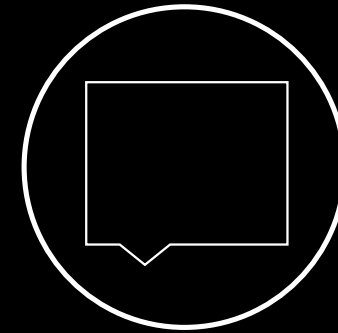
Uitgangspunten didactiek

Context

Concept

Context

1. Gebruik in leertaken concrete maatschappelijke en politieke thema's, processen of vraagstukken als context om verwondering op te roepen, uitleg te geven over sociaalwetenschappelijk redeneren en dat redeneren te oefenen

2. Leg in een leertaak de nadruk op het oefenen van een of enkele onderdelen van sociaalwetenschappelijk redeneren

3. Besteed bij de introductie van een context of concept aandacht aan de eerste associaties, voorkennis en intuïtieve reacties van leerlingen om de ontwikkeling in het redeneren zichtbaar te kunnen maken

4. Geef expliciete instructie over de redeneeractiviteiten die centraal staan

5. Ondersteun leerlingen bij het sociaalwetenschappelijk redeneren met scaffolds, zoals stappenplannen, checklists of schema's

6. Geef feedback op het redeneren van leerlingen op basis van duidelijke indicatoren, bijvoorbeeld vanuit het progressiemodel voor sociaalwetenschappelijk redeneren

Ontwerpregels

Etnisch profileren:

'40% van de controles

valt niet te

rechtvaardigen'

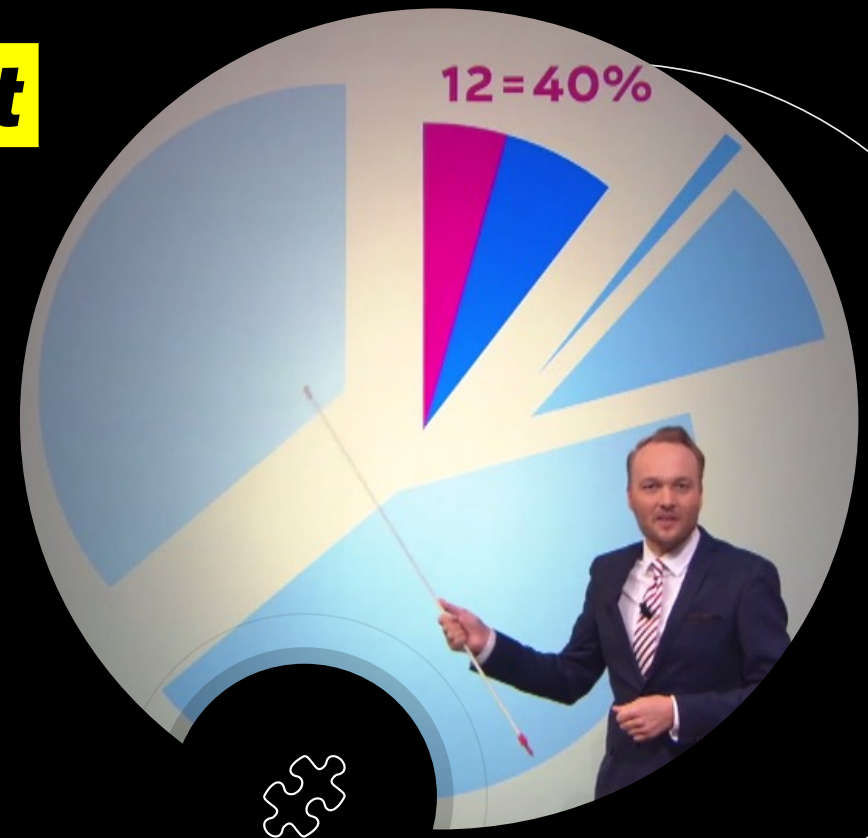
Wat vind je hiervan?

Wat voel je hierbij?

Welke conclusies trek je?

**'40% van de controles valt
niet te rechtvaardigen'**

Fragment Zondag met Lubach:
Welke denkstappen zet Arjen
Lubach? ('einddoel' leerlingen)

DE ACTUALITEIT ONTCIJFEREN

ÉÉN INBRAAK

ANEKDOTISCH

CRIMINALITEIT

Lesonderdelen

1. **Modelleren van denkstappen analyseren actualiteit**
 - 1.1 Etnisch profileren
2. **Onderscheiden van absolute en relatieve getallen**
 - 2.1 Aanval haaien Australië
 - 2.2 Criminaliteit onder vluchtelingen
3. **Vergelijken met cijfers (+ absolute en relatieve getallen)**
 - 3.1 Criminaliteit onder vluchtelingen en Nederlanders
 - 3.2 Vergelijking criminaliteit tussen landen
4. **Concluderen met cijfers**
 - 4.1 Betrouwbaarheid peilingen over zwarte piet
5. **Het presenteren van cijfers in de actualiteit**
 - 5.1 Snelheidslimiet op Nederlandse snelwegen
 - 5.2 Aantal mensen dat leeft in extreme armoede
6. **Checklist vuistregels en eindopdracht**
 - 6.1 Schelden en intimidatie leerlingen naar docenten
 - 6.2 Taalachterstand kinderen (Het Parool, zie [link](#))
 - 6.3 Eigen context

1. Gebruik in leertaken concrete maatschappelijke en politieke thema's, processen of vraagstukken als context om verwondering op te roepen, uitleg te geven over sociaalwetenschappelijk redeneren en dat redeneren te oefenen

2. Leg in een leertaak de nadruk op het oefenen van een of enkele onderdelen van sociaalwetenschappelijk redeneren

3. Besteed bij de introductie van een context of concept aandacht aan de eerste associaties, voorkennis en intuïtieve reacties van leerlingen om de ontwikkeling in het redeneren zichtbaar te kunnen maken

4. Geef expliciete instructie over de redeneeractiviteiten die centraal staan

5. Ondersteun leerlingen bij het sociaalwetenschappelijk redeneren met scaffolds, zoals stappenplannen, checklists of schema's

6. Geef feedback op het redeneren van leerlingen op basis van duidelijke indicatoren, bijvoorbeeld vanuit het progressiemodel voor sociaalwetenschappelijk redeneren

Contexten

Complexiteit en gevoeligheid

Scaffolds, schema's, contexten en stappenplannen

Opdracht 8: Onderscheiden absolute en relatieve cijfers

8A. Lees het [krantenartikel](#) uit de NRC en maak onderscheid tussen de absolute en relatieve getallen wat betreft het aantal verdachte asielzoekers. Dit artikel staat ook in de bijlage van deze reader. Verwerk de gegevens in onderstaande tabel.

Tabel 2: vergelijking absolute en relatieve cijfers verdachte asielzoekers

	Totaal aantal asielzoekers (bron CBS)	Aantal verdachte asielzoekers in % (relatief); zie NRC	Aantal verdachte asielzoekers: absolute gevallen (afroonden op hele getallen)
2005	12.345	6,5%	802
2010	15.155		
2015	58.880		

8B. Aantal verdachten Nederlandse bevolking. Vergelijk bovenstaande cijfers van de asielzoekers nu met de absolute en relatieve cijfers van de Nederlandse bevolking. Vul de onderstaande tabel in. Ga zelf opzoek naar het totaal aantal Nederlanders en benoem je bron ook.

Tabel 3: vergelijking absolute en relatieve cijfers verdachte Nederlanders

	Totaal aantal Nederlanders	Aantal verdachte Nederlanders in % (relatief)	Aantal verdachte Nederlanders: absolute gevallen (afroonden op hele getallen)
2005		1,9%	
2010		1,7%	
2015		1,1%	

Opiniepeiling	Percentage mensen die piet zwart wil houden	Aantal respondenten	Doelpopulatie (wie zijn er bevraagd) en steekproef: Hoe is steekproef getrokken?
1. Hart van Nederland	95%	2500	De 2500 respondenten zijn geselecteerd uit een panel van ruim 30.000. Dit betekent dat zo'n 8 procent van de leden heeft gereageerd, maar het is onbekend op welke basis deze 8 procent is geselecteerd. Hoeveel leden van het opiniepanel de vragen niet hebben beantwoord en of er gecorrigeerd is voor deze non-respons blijft in het ongewisse, evenals de vragen die aan het opiniepanel zijn gesteld. Welke groepen benaderd zijn, wordt ook niet verteld en is niet terug te vinden in de onderzoeksverantwoording. Het is dus onbekend of de deelnemers representatief zijn voor alle Nederlanders. Vertegenwoordigen de panelleden qua woonplaats, leeftijd, sekse, opleiding en etniciteit alle Nederlanders? Die kans is klein: omdat iedereen zich kon aanmelden voor het panel, is er geen sprake van een aselecte steekproef.
2. Ministerie van SZW	82%		
3. Sociaal Cultureel Planbureau	56%		
4. EenVandaag	71%		
5. I&O Research	50%		

1. Land	2. Jaartal	3. Aantal moorden absoluut	4. Aantal moorden per 100.000 inwoners	5. % moorden van alle overledenen	6. Machtsafstand	7. Masculiniteit	8. Ongelijkheid (GINI)	9. Democratie (Freedom-House)
Nederland	2017	159	0,9	0,11%	38	14	28,5 (2017)	99
	2000	253	1,6	0,18%				
	1990	208	1,4	0,16%				
Verenigde Staten	2017	19.867	6,1	0,7%	40	62	41,1 (2016)	86
	2000	19.471	6,9	0,8%				
	1990	24.759	9,9	1,17%				
Noorwegen	2017	37	0,7	0,09%	31	8	27 (2017)	100
	2000	37	1,2	0,12%				
	1990	63	1,5	0,14%				
Venezuela	2017	15.318	47,9	8,54%	81	73	48,9 (2006)	16
	2000	8.643	35,5	7,63%				
	1990	3.058	15,4	3,18%				
Japan	2017	780	0,6	0,05%	?	?	?	?
	2000	1.141	0,9	0,12%				
	1990	1.235	1,0	0,15%				

1. Verband masculiniteit en aantal moorden? Wat is een mogelijke verklaring?

2. Verband ongelijkheid (GINI) en aantal moorden? Wat is een mogelijke verklaring?

3. Leg uit waarom je, op basis van de gegevens in tabel 5, hier nog niet te 'stevige' conclusies aankunt verbinden (en je dus enige mate van voorzichtigheid moet inbouwen).

4. Welke vuistregels voor het analyseren van de actualiteit kun je uit dit lesonderdeel

Ervaringen leerlingen

- Relevant en betekenisvol
- Opbouw in deelvaardigheden naar eindopdracht
- Schematiseren helpt
- Vuistregels zijn bruikbaar
- Vragen naar preconcepties: wisselende ervaringen
- Meer sturing nodig: versie 1 had tijdrovende zoekopdrachten

“Nou, ik had laatst wel dat we het nieuws aan het kijken waren. En in het nieuws laten ze heel veel getallen zien, maar geen percentages. En ik zei: ‘waarom geef je dan niet de percentages ook, dan krijg je een beter beeld.’ en mijn ouders waren zo van: ‘Oh [...] heeft weer iets geleerd, hoor’ ”.

1. Land	2. Jaartal	3. Aantal moorden absoluut	4. Aantal moorden per 100.000 inwoners	5. % moorden van alle overledenen	6. Machtsafstand	7. Masculiniteit	8. Ongelijkheid (GINI)	9. Democratie (Freedom-House)
Nederland	2017	159	0,9	0,11%	38	14	28,5 (2017)	
	2000	253	1,6	0,18%				
	1990	208	1,4	0,16%				
Verenigde Staten	2017	19.867	6,1	0,7%	40	62	41,1 (2016)	86
	2000	19.471	6,9	0,8%				
	1990	24.759	9,9	1,17%				
Noorwegen	2017	37	0,7	0,09%	31	8	27 (2017)	100
	2000	37	1,2	0,12%				
	1990	63	1,5	0,14%				
Venezuela	2017	15.918	47,9	8,54%	81	73	48,9 (2006)	16
	2000	8.643	35,5	7,63%				
	1990	3.058	15,4	3,18%				
Japen	2017	780	0,6	0,05%	?	?	?	?
	2000	1.141	0,9	0,12%				
	1990	1.235	1,0	0,15%				

Klimaatgedrag – wat doe je?

Vertel aan je buur/buren
wat *jij* in je gedrag hebt veranderd om de klimaatcrisis te bestrijden,
of gaat doen?

Trend zet door: Nederlanders eten steeds gezonder

17 februari 2023
Nederlanders zijn de afgelopen jaren gezonder gaan eten en drinken. We eten meer plantaardige producten zoals groente, fruit, ongezoeten noten en pinda's. Van rood en bewerkt vlees eten we juist minder en ook dranken met suiker, zoals frisdrank en sap, nemen we minder vaak. Dat blijkt uit de nieuwste voedselconsumptiepeiling van het RIVM die vandaag is gepresenteerd.

In de peiling is het voedingspatroon van ongeveer 3.500 kinderen en volwassenen in de periode 2019-2021 in kaart gebracht. De resultaten zijn vergeleken met de peilingen van 2007-2010 en 2012-2016.

Bron: Voedselcommissie

Nederlanders eten meeste vleesvervangers van alle Europeanen

17 maart 2023
Nederlanders eten op jaarbasis zo'n acht à tien vegetarische hapjes per persoon, relatief gezien het meeste van alle Europeanen.

Bron: NRC, 10 maart 2023

Klimaatgevoel – waar sta je?

Wat is je gevoel bij klimaatverandering?

Positioneer je op de lijn:

onverschillig – bewust – **bezorgd** – angstig

Wat is je gevoel bij de mogelijkheden om (gevolgen van) klimaatverandering tegen te gaan?

Doe een stap opzij richting:

pessimisme – **optimisme**

Ontwerpregels in andere context

Handvaten voor de les

Luister en vraag door: toon empathie, incasseer, bied steun en oordeel niet.

Beweeg mee met weerstand: probeer begrip op te brengen voor de ander, concentreer je op emoties en kies een andere insteek als je tegen een muur van weerstand oploopt.

Werk met ambivalentie: accepteer dat we allemaal gemengde gevoelens hebben en worstelen met innerlijke conflicten.

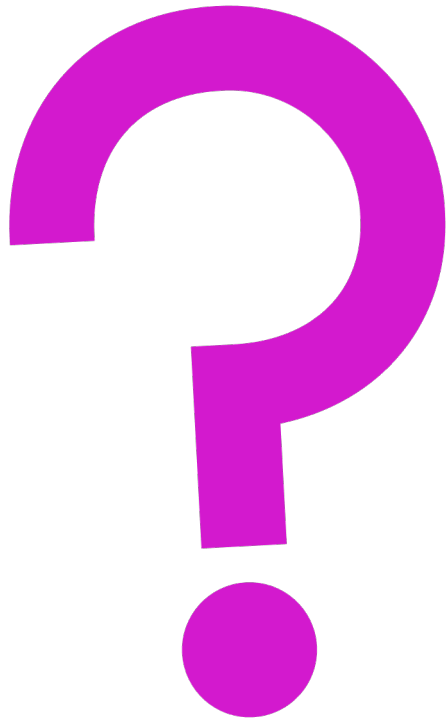
Praat vanuit je hart: zeg hardop wat je voelt, wees je bewust van je eigen reactie en reflecteer.

Verwacht geen acute verandering: richt je eerst op complexe emoties, pas daarna kan verandering permanent worden.

En begin klein door het planten van zaadjes: wat is de volgende, soms kleine, stap die een ander zou kunnen zetten?

**Redeneren over het vluchtelingenvraagstuk:
van onderbuik naar verstand of andersom?**

Controverse, wat verstaan we eronder?

- Traumatische gebeurtenis, identificatie, morele reactie (Sheppard, 2010)
- Conflicterende perspectieven, verklaringen en oplossingen, gebaseerd op verschillende waarden en/of identificatie met bepaalde groep in heden en verleden (Savenije, 2014; Goldberg, Schwarz, & Porat, 2008; Stradling et al, 1984)
- Culturele en sociaal-politieke context (Goren & Yemini, 2017; Misco, 2012)

Praktijkvoorbeelden

- Onvoorbereid, overvallen worden
- Niet dezelfde kennis of bronnen als je leerlingen
- Geen epistemologische autoriteit
- Emoties lopen hoog op
- Nonchalance en onverschilligheid
- Eigen identiteit en betrokkenheid docent
- Niet gesteund door schoolbeleid
- Evenwicht tussen handhaven morele grenzen en faciliteren open gesprek

A magnifying glass with a black handle and a silver rim is positioned on a bright yellow background. The lens is slightly tilted, and the handle extends towards the bottom right. The entire scene is framed by a white border, suggesting it's a photograph or a page from a book.

Schrijf voor jezelf op:

- Een voorbeeld van hoe je een controversieel onderwerp behandeld hebt waar je best tevreden over bent

en / of

- Wat zou volgens jou goed kunnen werken bij het behandelen van een controversieel onderwerp?

Veel genoemde aandachtspunten

- Veilig klassenklimaat
- Multiperspectiviteit / inclusiviteit
- Kritische reflectie op argumenten en bronnen
- Aandacht voor waarden
- Peereducation (leren van gelijken, rolmodellen, dichtbij belevingswereld)
- Neutrale houding???

Mogelijke werkvormen

1. Over de streep:

Hele klas betrekken, leren positie bepalen

2. Carrouseldebat: voor – tegen – rechters

Structuur, veilige sfeer, empathie en multiperspectiviteit

3. Petje op, petje af

Verantwoordelijkheid bij leerlingen, empathie en nieuwsgierigheid in ander

Bron: Diversion en SLO (2016) Methodiek. Dialoog als burgerschapsinstrument voor en mbo

**Werkvorm 'Other
people's shoes'**

Gereguleerd ruimte bieden aan emoties

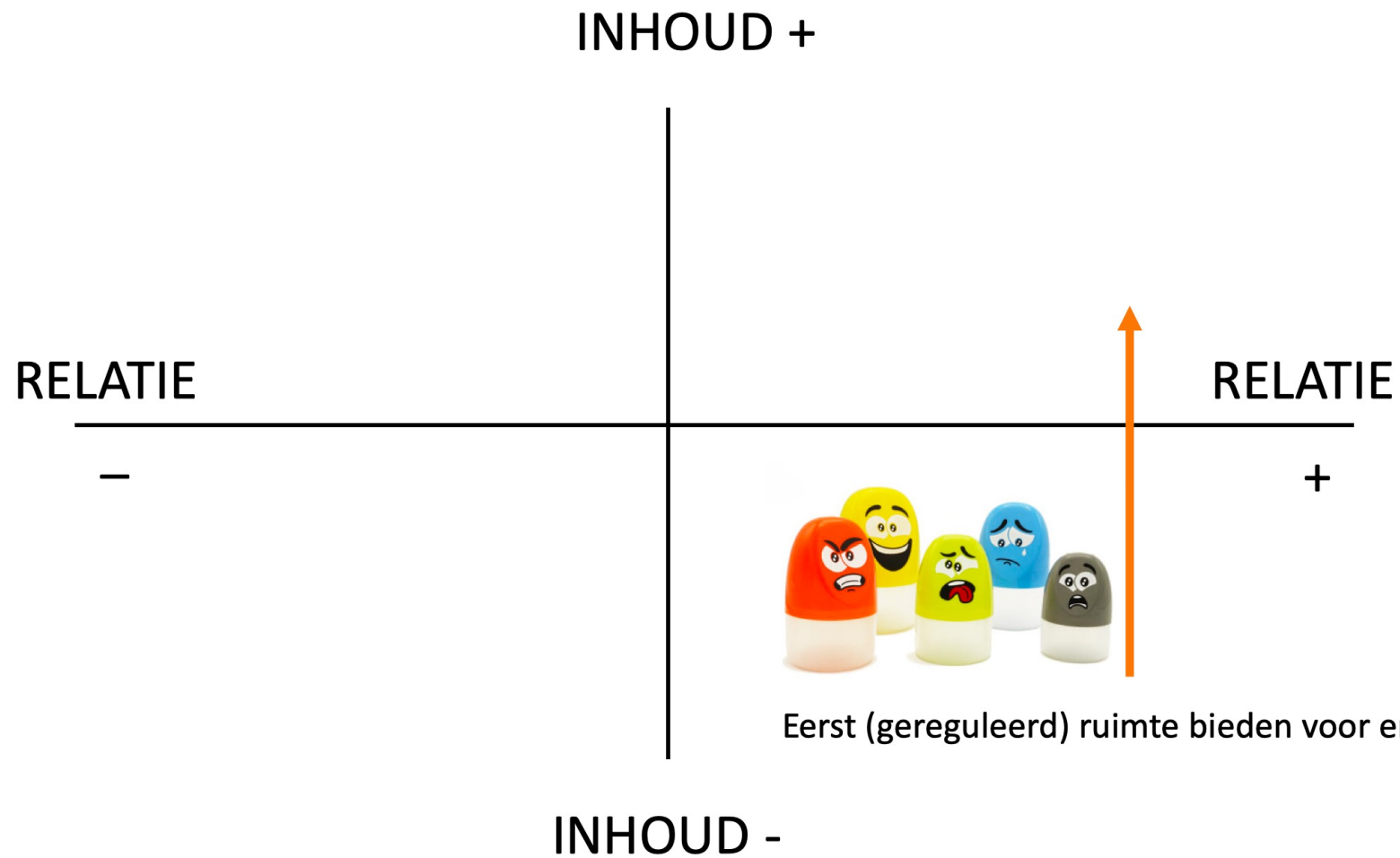

Stelling 1:

Er moet zwaarder worden gestraft in Nederland

Stelling 2:

‘Genetisch gemodificeerd voedsel is de oplossing voor de toekomstige voedselcrisis’

*Redeneren vanuit de
onderbuik of het verstand:
wat is de aard van het
beestje?*

Thomas Klijnstra

2 juni 2023

www.expertisecentrum-maatschappijwetenschappen.nl

Sociaalwetenschappelijk redeneren bij maatschappijwetenschappen

Thomas Klijnstra
Gerard Ruijs
Gerhard Stoel
Carla van Boxtel

Landelijk Expertisecentrum
Mens- en Maatschappijvakken

maatschappijwetenschappen

Landelijk expertisecentrum, vakdidactiek maatschappijwetenschappen

Sociaalwetenschappelijk redeneren

Intro
Niveaus van redeneren
Naïeve redeneerwijzen
Didactiek
Kennisclips
Voorbeeldmateriaal
Toetsing
Professionalisering
Literatuur
Nascholing

Intro

Het schoolvak maatschappijwetenschappen helpt leerlingen om met gebruik van sociaalwetenschappelijke concepten en theorieën, actuele maatschappelijke problemen te analyseren, en na te denken en discussiëren over mogelijke oplossingen. Het leren en onderwijzen van dit sociaalwetenschappelijk redeneren is een grote uitdaging. Het gaat om een complexe vaardigheid. We geven hieronder een korte uitleg.

Maatschappelijke problemen

Bij het vak maatschappijwetenschappen staan maatschappelijke vraagstukken centraal. Het gaat hierbij om problemen waarbij veel mensen betrokken zijn en die dus het individu overstijgen. Het identificeren van een probleem als maatschappelijk probleem is sterk afhankelijk van de context en de tijd waarin het zich afspeelt. Er zijn verschillende opvattingen over mogelijke oplossingen voor maatschappelijke problemen.

Beschrijven, verklaren en oplossen van maatschappelijke problemen

Sociaalwetenschappelijk redeneren is volgens Klijnstra, Ruijs, Stoel en van Boxtel (2022) aan de orde bij het beschrijven, verklaren en oplossen van maatschappelijke problemen. Met 'oplossen' wordt niet bedoeld dat het probleem daadwerkelijk wordt opgelost, maar dat mogelijke oplossingen besproken en afgewogen worden. Deze conceptualisering van sociaalwetenschappelijk redeneren in drie onderdelen, is gebaseerd op inzichten van sociologen (o.a. van Tubergen, 2020; Ultee et al., 2003) en

maatschappijwetenschappen.nl/redeneren/rubrics/